

Царі

Тарас Шевченко

Старенька сестро Аполлона,
Якби ви часом хоч на час
Придибали-таки до нас
Та, як бувало во дні они,
Возвисили б свій божий глас
До оди пишно-чепурної,
Та й заходилися б обоє
Царів абощо воспівать.
Бо як по правді вам сказать,
То дуже вже й мені самому
Обридли тії мужики,
Та паничі, та покритки.
Хотілося б зогнать оскому
На коронованих главах,
На тих помазаниках божих...
Так що ж, не втну, а як поможеш
Та як покажеш, як тих птах
Скубуть і патрають, то, може,
І ми б подержали в руках
Святопомазану чуприну.
Покиньте ж свій святий Парнас,
Придибайте хоч на годину
Та хоч старенький божий глас
Возвисьте, дядино. Та ладом,
Та добрим складом хоть на час,
Хоть на годиночку у нас
Ту вінценосную громаду
Покажем спереду і ззаду
Незрячим людям. В добрий час
Заходимось, моя порадо.

I

Не видно нікого в Іерусалимі,
Врата на запорі, неначе чума
В Давидовім граді, господом хранимим,
Засіла на стогнах. Ні, чуми нема;

А гірша лихая та люта година
Покрила Ізраїль: царева война!

Цареві князі, і всі сили,
І отроки, і весь народ,
Замкнувши в городі ківот,
У поле вийшли, худосилі,
У полі бились, сиротили
Маленьких діточок своїх.
А в городі младиї вдови
В своїх світлицях, чорноброві,
Запершись, плачуть, на малих
Дітей взираючи. Пророка,
Свого неситого царя,
Кленуть Давида сподаря.
А він собі, узявшись в боки,
По кровлі кедрових палат
В червленій ризі походжає,
Та мов котюга позирає
На сало, на зелений сад
Сусіди Гурія. А в саді,
В своїм веселім вертограді,
Вірсавія купалася,
Мов у раї Єва,
Подружжє Гурієво,
Рабиня царева.
Купалася собі з богом,
Лоно біле мила,
І царя свого святого
У дурні пошила.

Надворі вже смеркло, і, тьмою повитий,
Дрімає, сумує Ієрусалим.
В кедрових палатах, мов несамовитий,
Давид походжає і, о цар неситий,
Сам собі говорить: "Я... Ми повелим!
Я цар над божієм народом!
І сам я бог в моїй землі!
Я все!.." А трохи згодом
Раби вечерю принесли
І кінву доброго сикеру...

І цар сказав, щоб на вечерю
Раби — рабиню привели,
Таки Вірсавію. Нівроку,
До божого царя-пророка
Сама Вірсавія прийшла,
І повечеряла, й сикеру
З пророком випила, й пішла
Спочити трохи по вечері
З своїм царем. І Гурій спав.
Йому, сердешному, й не снилось,
Що дома нищечком робилось,
Що з дому цар його украв
Не золото, не сребро,
А луччєє його добро,
Його Вірсавію,— украв.
А щоб не знав він тії шкоди,
То цар убив його, та й годі.
А потім цар перед народом
Заплакав трохи, одурив
Псалмом старого Анафана...
І, знов веселий, знову п'яний,
Коло рабині заходивсь.

II

Давид, святий пророк і цар,
Не дуже був благочестивий.
Була дочка в його Фамар
І син Амон. І се не диво.
Бувають діти і в святих,
Та не такі, як у простих,
А ось які. Амон щасливий,
Вродливий первенець його!
Лежить, нездужає чогось.
Давид стенає та ридає,
Багряну ризу роздирає
І сипле попіл на главу.
"Без тебе я не поживу
І дня єдиного, мій сину,
Моя найкращая дитино!
Без тебе сонця не узрю,

Без тебе я умру! умру!"
І йде, ридаючи, до сина.
Аж тюпає, немов біжить.
А той, бугай собі здоровий,
У храміні своїй кедровій
Лежить, аж стогне, та лежить,
Кепкує з дурня. Аж голосить,
Аж плаче, бідний, батька просить,
Щоб та Фамар сестра прийшла:
"Драгий мій отче і мій царю!
Вели сестрі моїй Фамарі,
Щоб коржика мені спекла
Та щоб сама і принесла,
То я, вкусив його, возстану
З одра недуги". Вранці-рано
Фамар спекла і принесла
Опріснок братові. За руку
Амон бере її, веде
У темну храмину, кладе
Сестру на ліжко. Ламле руки,
Сестра ридає. І, рвучись,
Кричить до брата: "Схаменись,
Амоне, брате мій лукавий!
Єдиний брате мій! Я! Я!
Сестра єдина твоя!
Де дінусь я, де діну славу,
І гріх, і стид? Тебе самого
І бог, і люде прокленуть!.."
Не допомгло-таки нічого.
Отак царевичі живуть,
Пустуючи на світі.
Дивітесь, людські діти.

III

І поживе Давид на світі
Не малі літа.
Одрях старий, і покривали
Многими ризами його,
А все-таки не нагрівали
Котюгу блудного свого.

От отроки й домірковались
(Натуру вовчу добре знали),
То, щоб нагріть його, взяли,
Царевен паче красотою,
Дівчат старому навели.
Да гріють кров'ю молодою
Свого царя. І розійшлись,
Замкнувши двері за собою.

Облизавсь старий котюга,
І розпустив слини,
І пазурі простягає
До Самантянини,
Бо була собі на лихо
Найкраща меж ними,
Меж дівчатами; мов крин той
Сельний при долині —
Меж цвітами. Отож вона
І гріла собою
Царя свого, а дівчата
Грались меж собою
Голісінькі. Як там вона
Гріла, я не знаю,
Знаю тільки, що цар грівся,
І... і не познаю .

IV

По двору тихо походжає
Старий веселий Рогволод.
Дружина, отроки, народ
Кругом його во златі сяють.
У князя свято: виглядає
Із Литви князя-жениха
За рушниками до Рогніди.

Перед богами Лель і Ладо
Огонь Рогніда розвела;
Драгим єлеем полила
І сипала в огнище ладан.
Мов ті валькірії, круг неї

Танцюють, граються дівчата
І приспівують:

"Гой, голя, голя!
Новії покої
Нумо лиш квітчати,
Гостей сподіватись".
За Полоцьком, неначе хмара,
Чорніє курява. Біжать
І отроки, й старі бояра
Із Литви князя зустрічать.
Сама Рогніда з Рогволодом
Пішла з дівчатами, з народом.

Не із Литви йде князь сподіваний,
Ще не знаємий, давно жаданий;
А із Києва туром-буйволом
Іде веприщем за Рогнідою
Володимир князь со киянами.

Прийшли, і город обступили
Кругом, і город запалили.
Владимир князь перед народом
Убив старого Рогволода,
Потя народ, княжну поя,
Отиде в волості своя,
Отиде з шумом. І растлі ю,
Тую Рогніду молодую.
І прожене ю, і княжна
Блукає по світу одна,
Нічого з ворогом не вдіє.
Так отакії-то святії
Оті царі.

V

Бодай кати їх постинали,
Отих царів, катів людських.
Морока з ними, щоб ви знали,
Мов дурень, ходиш кругом їх,
Не знаєш, на яку й ступити.

Так що ж мені тепер робити
З цими поганцями? Скажи,
Найкраща сестро Аполлона,
Навчи, голубко, поможи
Полазить трохи коло трона;
Намистечко, як зароблю,
Тобі к великодню куплю.
Пострижемося ж у лакеї
Та ревносно в новій лівреї
Заходимось царів любить.
Шкода і оливо тупить.
Бо де нема святої волі,
Не буде там добра ніколи.
Нащо ж себе таки дурить?
Ходімо в селища, там люде,
А там, де люде, добре буде,
Там будем жить, людей любить,
Святого господа хвалить.